

Dövlətçilik tariximiz

№ 24 (1392) 4 fevral - 6 fevral 2017-ci il

(əvvəli ötən
saylarımızda)

836-cı ildə Həştadsər dağı yaxınlığında xürrəmilərlə Buğa əl-Kəbirin başçılığı altındakı ərəb ordusu arasında vuruşma baş verir. Təkəbbürlü Buğa, Afşinin əmrinə etina etməyərək, şəxsən xürrəmilərlə döyüşə girir. Döyüş zamanı əvvəlcə Babək Buğanın min nəfərlik ərzaqdaşıyan dəstəsini məhv edir.

Dağ cığırlarından keçib gücdən düşən ərəblər təpələrdən birinə qalxmağa başlayanda xürrəmilər qəfil hü-

haribənin müvəffəqiyyətinə hələ də inanmayan xəlifə Mötəsim, Afşinə birinə zidd müxtəlif sərəncamlar verirdi. Afşin də bu sərəncamları ələ yerinə yetirirdi ki, az sonra ərəb qoşunları arasında sərkərdəyə qarşı narazılıq başladı. Doğrudan da, xürrəmilərin qalası Bəzzdən ərəbləri ayıran son dörd fərsəng (təxminən 30 kilometr) yolu ərəblər bir ilə keçmişdilər. Afşin əsgərlərin narazılığına baxmayaraq, verdiyi sərəncamlarında daim xəlifəyə istinad edirdi və xürrəmilərlə vuruşa girməyə icazə vermirdi. Yalnız xüsusi dəstələr istehkamlar tikir,

qarşı müharibədə Afşinin hərəkətləri çox tez-tez, xüsusilə Cəfər əl-Xəyyat tərəfindən kəskin surətdə tənqid olunurdu. Afşin Babəklə mübaribənin axırında ilində Təbəristan hakimi Məzyər olduğu kimi gizli danışıqlar aparırdı və məqsədi Xilafət hakimiyyətini məhv etmək idi. Lakin Afşinin Babəklə birlikdə qəsd düzəltməkdə iştirakı yalnız Məzyərin və Afşinin özünün mühakiməsində aşkara çıxır. Belə bir qəsdin mövcud olduğunu ərəb mənbələri də təsdiq edir. Əbu Mənsur əl-Ba?dadi bildirir ki, Afşin "Babək ilə gizli qəsd düzəlt-

Bəzz qalası süqut edir. Bu zaman ərəblər Babəkin oğlunu əsir alırlar. Onu məcbur edirlər ki, atasına müharibəni dayandırmağı, bu halda xəlifənin onu, bağışlayaca-

öz evindir və mən sənə nö-kərin. Bu qışı burada qal, sonra nə edəcəyini qət edərsən" dedi. Babəki öz qalasına apararaq Səhl Xilafətin sərkərdəsi Afşinə xəbər

Layihənin istiqaməti: Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN
İNKİŞAFINA DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDU

Xürrəmilər hərəkatı

cum edib onları mühasirəyə salırlar və ərəbləri onlar üçün əlverişli olmayan şəraitdə vuruşmağa məcbur etdilər. Buğanın ordusu məğlub olur, bir neçə sərkərdəsi öldürülür. Buğanın özü isə döyüş meydanından qaçır.

Xürrəmilər bütün ərəb ordugahını, pul və silahları ələ keçirirlər. Bu məğlubiyyətdən sonra Afşin öz qoşunlarını Bərzəndə çəkir. Həmin ildə Afşin xəlifədən böyük bir qüvvə alır; köməkçi qüvvələrə böyük türk sərkərdələrindən Cəfər ibn Dinar əl-Xəyyat və İtax başçılıq edirdilər. Xəlifə onlarla Afşinə qoşunun maaşı və təchizatı üçün 30 milyon dirhəm pul da göndərir. Köməkçi qüvvənin gəlmiş olmasına baxmayaraq, Afşin xürrəmilərə qarşı açıq həmlə etməyə tələsmir. Bu dövürdə mü-

eyni zamanda Bəzz qalası istiqamətə yol çəkdirməyə başlayır. Çünki yolun olmaması ərəb qoşunlarının ərzaq, su və s. ilə təchiz edilməsini daim təhlükə qarşısında qoyurdu. Çox vaxt ərəblər bircə qurudulmuş çörəklə dolanırdılar. Tarixi qaynaqlarda qeyd edilir ki, bunu bilən Babək bir dəfə Afşinə bir adamla bir yük tərvəz göndərdi. Afşin Babəkin bu hədiyyəsini məmnuniyyətlə qəbul etdi və onun göndərdiyi adama icazə verdi ki, ərəb düşərgəsindəki istehkamları baxıb görsün.

Xürrəm ətraflı baxdıqdan sonra, Afşin onu geriye buraxdı və xahiş etdi ki, "qardaşı" Babəkə onun salamını yetirsin. Afşinin Babəkə bu cür münasibəti qoşunda və xüsusilə sərkərdələrdə şübhə doğurmaya bilməzdi. Buna görə islamın düşməninə

mişdi". Mötəsim Afşini Babəkə qarşı müharibəyə göndərəndə "belə düşünürdü ki, o müsəlmanlara səmimi münasibət bəsləyir. Gizlində isə o [Afşin] Babəklə əlbir idi və ona qarşı müharibəni uzadırdı və müsəlman qoşunlarında çatışmazlıq olduğunu ona hiss etdirirdi, o da [Babək də] düşmən qoşununun çoxunu məhv edirdi". Yalnız xürrəmilərlə müharibə qurtardıqdan sonra "xəlifə, Afşinin satqınlığını və Babəklə müharibə zamanı onun müsəlmanlara xəyanət etdiyini öyrəndi" Lakin Xilafətə qarşı əlbir əməliyyat keçirmək barəsində Afşin, Babək və Məzyər arasında gedən gizli danışıq və yazışmalar bir nəticə vermədi, odur ki, Afşin də özünü tamamilə ifşa etməmək üçün Bəzzə hücum etmək əmrini verməyə məcbur oldu. Cəfər əl-Xəyyat, Əbu Səidin sərkərdəliyi altındakı türk qoşunları və könüllülər qalanı müdafiəsini Babək məşhur sərkərdələrindən Adinə tapşırır.

Şəhər üçün uzun sürən vuruşma başlandı, bu zaman xürrəmilər qaladan çıxıb ərəbləri hiss ediləcək tələfat verməyə məcbur edirdilər. Getdikcə uzanan və daralan mühasirə xürrəmilərin qüvvələrini tükəndirir. İllərlə alınmaz olan, istilaçılara qarşı mübarizənin mərkəzi

"Bizim gücümüzün mənbəyi milli tariximizdir, keçmişimizdir, mədəniyyətimizdir".

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

ğı barədə məktub yazsın. Oğlunun məktubunu oxuyan Babək ona belə bir cavab göndərir:

"Əgər sən mənim oğlum olsaydın mənim kimi olardın, amma sən mənim oğlum deyilsən. Unutma ki, bir gün azad yaşamaq qırx il miskin qul kimi yaşamaqdan yaxşıdır". Bəzz qalasını tərk etmək məcburiyyəti qarşısında qalan Babək tacir paltarları geyib Araz çayından keçərək Arran tərəfə qaçır Babək Bizans ərazisinə gedib çatmağı düşünürdü, çünki Bizans imperatoru ilə yazışırdı. Ərəb mənbələrində Babəkin Feofil ilə necə əlaqə saxladığı və Bizansın xürrəmilərə necə təsirli kömək göstərdiyi barəsində məlumat verilir. Ət-Təbəri hadisələri şərh edərkən bu barədə geniş məlumat verir.

Arazı keçəndən sonra ərəblərin hücumuna məruz qalan Babək təsadüfən köhnə müttəfiqi Şəki hakimi-Səhl ibn Sumbata rast gəlir və Səhlin qalasına sığınmağa məcbur olur. Əl-Məsudi yazır: Səhl ibn Sunbat onu tanıdıqda "bura sən

verir ki, Babək onun yanındadır; bir neçə gündən sonra isə, Səhlin düzəltdiyi ovda Babək tutuldu; Səhl ona görə belə etmişdi ki, Babəkin tutulmasında ondan şübhələnməsinlər. Vardan bildirir ki, Səhl öz xidmətinə görə "min dəfə min kşir gümüş, bir də yüz min aldı". . Ət-Təbəri qeyd edir ki, Səhlin aldığı bir milyon dirhəm və yuxarıdakı peşkəş və xələtlərdən başqa, onun oğluna Babəkin qardaşı Abdullanı tutub gətirdiyi üçün yüz min dirhəm verilmişdi. Bəzi tarixçilər Səhl ibn Sumbatın mənşəyi barədə fikir ayrılığına düşsə də Görkəmli akademik Ziya Bünyadov öz əsərində qeyd edir ki, Babəkin müttəfiqləri içərisində erməni olmayıb Səhl ibn Sumbat alban knyazıdır.

(ardı gələn sayımızda)

Babək ƏBÜLFƏTOĞLU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ YANINDA KÜTLƏVİ
İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN İNKİŞAFINA
DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDUNUN
MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

ƏDALƏT •

4 fevral 2017-ci il